

שיעור הלכתי שבועי מפי מורנו ורבנו
הרה"ג דוד שלום נקי שליט"א
מו"צ ומחבר סדרת הספרים "בהלכה ובאגדה"

השיעור נמסר בימי ראשון בשעה 19:00
בבית הכנסת "אהל זאב" רחוב בר כוכבא 12 דימונה

גליון 33

"ודתענג בדשן נפשכם, הטו אַזְנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי, שְׁמְעוּ וּתְדַבְּרִי נְפֹשְׁכֶם" (ישעיה נה ב)

סיכום העניין - לימוד תורה בלבד או בשילוב מעט עבודה

חובת האדם בעולמו, כל עוד הנשמה בקרבו, להיות הולך וגדל. תובנות במעלת עקרת הבית. האם נכון שהנשים יעבדו? בחסדי ה' יתברך הבחור בעל התשובה, הלך ללמוד בישיבה.

תקציר השיעור הקודם

א. שאלנו בשיעורים הקודמים, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם,

הבאים להקחיל קהילות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ללמד ולהורות ישראל דברי התורה, והלכות האסור והמותר. וכתב הטור (א"ח סימן רצ): צריך שיקבעו בית מדרש בשבת, להודיע לעם את חוקי האלוקים ואת תורותיו. ובאר הב"ח שכוונת הטור לומר שקביעות בית המדרש אינו לדרוש "באגדה" אלא ב"דינים והלכות", ושכן מבואר מהמדרש הנ"ל שאמר לו הקב"ה למשה, עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניך הלכות שבת, והאסור והמותר, ולא אמר ודרוש לפניך בפרשת השבוע ואגדות. ואתם שמקרב החלו לדרוש כל הדרשות באגדות ולא בדינים והלכות כל עיקר, הם עושים נגד דת תורתנו שציוותה, שעיקר הדרשה תהיה ללמד את חוקי האלוקים ואת תורותיו, להורות הלכות שבת והאסור והמותר, וגם להמשיך את לב השומעים בדברי אגדה המדריכים ליראת השם, למנעם מלחטוא לפניו יתברך ולמושכם לתשובה. והביא את המעשה בגמרא סוטה (מ"א) על רבי אבהו ורבי חייה בר אבא שהזדמנו לעיר אחת. רבי אבהו דרש באגדה, ורבי חייה דרש בהלכה, עזבו כולם את רבי חייה ונהרו לשמוע את האגדות של רבי אבהו. חלשה דעתו של רבי חייה, ובא רבי אבהו לפייסו, אמר לו, אמשול לך משל למה הדבר דומה? משל לשני בני אדם, אחד מוכר אבנים טובות ומרגליות, ואחד מוכר מיני סדקית [קופת הרוכלים - "שקלון", "הכל בשקל"], על מי קופצים, לא על זה שמוכר מיני סדקית? שהם כן אני דורש דברי אגדה קלים שהם כמיני סדקית, ואילו אתה דורש הלכות שהם כאבנים טובות ומרגליות. אומרת הגמרא, כל יום בסיום הלימוד בבית המדרש, היה רבי חייה מלווה את רבי אבהו לביתו, אותו יום ליווה רבי אבהו את רבי חייה, ובכל זאת לא התפייס רבי חייה. שואל הב"ח, למה לא התפייס רבי חייה, וכי חס ושלום יש הוה אמינא שיש פה משחקי כבוד, בגלל שהתמעטו הבאים אצלו? בודאי שלא. אלא אומר הב"ח, פשוט, רבי חייה טען, אם רבי אבהו היה מוסר גם בהלכה, לא היה אכפת לי, אדרבה מיני ומינך אתקלס עילאה, אבל כאב לרבי חייה, שרבי אבהו מסר באגדה, לא כפי שלימדנו משה רבנו ע"ה, ואם כן איך העם ידעו הלכה, לכן לא התפייס. ע"ש. והנה השבוע התקשר אלי הרב הנ"ל מבת ים, ואמר לי, תדע לך מאותה שבת שהיית, שינינו את הנושא בשיעור, וברוך השם השיעור כולו בהלכה, עם המקורות מהגמרא והבית יוסף כי הם ברמה גבוהה יותר עד ההלכה למעשה.

שוב מעשה בבית מדרש מסוים שיש שמה כמה וכמה שיעורים לבעלי בתים, אבל אך ורק בגמרא, ולא תמצא שם שיעור בהלכה בדוקא!!! אחד מהאברכים שמוסר את שיעורו, הזדמן לשיעור שלי בשבת, והבהרתני את חשיבות לימוד ההלכה, והבאתי גם מה שכותב מרן (ש"ת יחזקאל דעת ח"ו סימן ב) שחובה קודם כל ללמוד הלכה ולא גמרא, כדי שידעו את המעשה אשר יעשו. ולכן אפילו מי שמתנתף קבוע בשיעור דף יומי, עליו להפסיק וללכת לשיעור בהלכה, כדי שלא יכשל חלילה בחילול שבת וברכות לבטלה וכו', ומעלים בקודש. ורק לאחר שלמד הלכה, רשאי להוסיף דף יומי. תהילות לאל, בא אלי האברך הזה ואמר לי שכבר ביום ראשון הוא חצה את השיעור, חציו בגמרא וחציו בהלכות ברכות מתוך "חזון עובדיה". הוא אמר שכל כך שמחו הציבור ואמרו לו, פעם ראשונה שיש במקום הזה שיעור בהלכה. אמרת לי זה סימן שאתה חכם, כי כך אמר שלמה (משלי טו לא): "אֵין שְׁמִיעַת תּוֹכַחַת חֲיִים, בְּקֶרֶב חֻקִּים תְּלִי".

וזה גם מה שכותב רבנו חיים בן עטר בספרו ראשון לציון (ו"ד סימן רמו) על מה שפסק מרן השלחן ערוך כלשון הרמב"ם: כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר וכו', וחייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר: והגית בו יומם ולילה... וחייב לשלש לימודו, שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד... וכתב

כוחו של עלון. כמה זמן לקח למרן זצ"ל להכין שיעור? עיקר שיעורי התורה לציבור בענייני הלכה. רבנו האר"י ז"ל היה נטהר באפר פרה אדומה. כשלומדים בטהרה, מגיעים לפסגות גבוהות מרחיקות לכת. ספריה, חובה בכל בית יהודי.

1 לפני שנתחיל, אני רוצה לספר לכם סייעתא דשמיא שהיתה עם העלון בשבוע שעבר, מה עלון אחד יכול לעשות, אי אפשר לדעת איפה זה פוגע, איפה זה מגיע, תהילות לאל. יום חמישי בצהריים, מתקשר אלי יהודי יקר, עובד כנהג הסעות, טיולים וכו'. הוא לקח אמש קבוצה לבאר שבע. ובזמן ההמתנה, במקום שרוף את הזמן ולהעבירו בש"ה פ"ה [שיחות הבל פטפוטי הבל], הלך בינתיים ללמוד בבית מדרש מסוים. הוא הוציא מכיסו את העלון הקודם [גליון 32], וישב שם והקריא לכמה חב"ה שישבו סביבו, ואט אט נעשתה אורה של לימוד, והצטרפו עוד כמה אברכים שלמדו שם, כמעט במשך שעתיים, הוא קרא קטע והסביר, ועוד קטע והסביר, ממש זכה וזיכה את הרבים, זכות הרבים תלויה בו. הוא אומר לי הרגשתי מה זה שאני יושב ומוסר שיעור. אמרת, תראו לפעמים מה עלון אחד יכול לעשות לו, איפה הוא מתגלגל, שיעור שלם נמסר מזה, וככה הלאה והלאה. אבל לא רק זה, לפעמים אדם לא יודע מה הכוחות שהקב"ה ישתבח שמו הטמין בו, יש בכוחו לזכות את הרבים ולעשות חיל. ובפרט שהיום, יחסית, הרבה יותר קל להכין שיעור, כי כבר מרן זצ"ל עשה את העבודה כמו שאומרים, הכין לנו הכל על מגש של זהב, בחיבוריו הנפלאים והנדירים מתוקים מדבש ונופת צופים, דבר דבור על אופניו, כמעט בכל נושא בכל פינה ובכל זווית. ובנו אחריו מרן הראש"ל שליט"א שריבה וקיבץ פעלים לתורה, וחיידש והפשיט עוד את הדברים לטובת עם ישראל.

אני זוכר שפעם מרן זצ"ל אמר, כשהייתי צעיר היה לוקח לי להכין שיעור ארבע וחמש שעות. כי בזמנו [לפני 70-75 שנה] לא היו ספרים בשפע כמו שיש היום, ולא היו מצויים ספרי שלחן ערוך ללמוד בהם בשיעור. לכן התחילו ללמד מספר "קצור שלחן ערוך" של הרב גנצפריד [אז לא היה עדיין "קצור שלחן ערוך - ילקוט יוסף"], אבל על כל פרק, תקיעה, הרבה הלכות שם לא תואמות את פסקי מרן השלחן ערוך. [וכמו שמרן סיפר שפעם שאלו את הרב גנצפריד, למה קראת לספר שלך "קצור שלחן ערוך", והוא לא באמת קצור של ספר "שלחן ערוך", אלא זה קצור של ספר "חיי אדם"? אמר להם אז מה אתם רוצים שאקרא לזה, "קיצור חיי אדם", וכי הספר שלי מקצר חיים, חס ושלום.] לכן שינה מרן, והתחיל ללמד בספר "בן איש חי", אבל גם בזה היו פה ושם פסקים שלא תמיד היו תואמים לדעת מרן השלחן ערוך, לכן היה מוכרח לפתוח עוד ספר ועוד ספר, ובפרט את ה"בית יוסף", כדי לראות את מקור ההלכה של השלחן ערוך, ולהעמיד את פסקיו על תילם, וזה היה לוקח זמן רב.

מר אבי שליט"א סיפר לי, שבזמנו כשעבר מרן זצ"ל מירושלים עיר הקודש לכהן בקודש בעיר תל אביב, היה מאוד קשה למצוא מחליף שימסור את השיעורים. וכמה תלמידי חכמים שהביא מרן שימסרו שיעור ניסיון, לא התיישב על לב הציבור כל כך. עד שבא בנו של מרן, הגאון הרב יעקב יוסף זצ"ל ומסר את השיעור בסגנון של מרן עם המקורות מהבית יוסף וכו', ואז נחה דעתם וגם שקטה.

ומענין לענין באותו ענין, לפני כחצי שנה עשינו "שבת שכולה תורה" בעיר "בת ים", והנה בצהרי היום לקחו אותי למסור שיעור במקום מסוים, ואמרו לי ששם יש ציבור איכותי... שאלתי את הרב שלהם, במה הוא בדרך כלל מוסר שיעור? הוא אמר לי בפרשת השבוע עם קושיות ותירוצים וכו'. כשהגעתי לשם, התחלתי לדבר איתם בהלכות שבת, והסברתי להם את חשיבות לימוד ההלכה, הבאתי להם מה שכתוב במדרש תנחומא: "ויקהל משה", אמר לו הקב"ה למשה: עשה לך קהילות קהילות בכל שבת ושבת, ודרוש לפניך בדינים בהלכות שבת, כדי שילמדו ממך הדורות

האם ללמוד תורה כל היום, או שילמד רוב היום וישלב מעט עבודה, כדי להתפרנס מיגיע כפיו, וכדברי הגמרא בברכות (ה ע"א) "גדול הנהנה מיגיע כפיו יותר מירא שמים". ובשיעור הקודם בארנו שהדרך הנכונה לעסוק בתורה כל היום ללא שילוב עבודה כלל, וכמו שכתב הגר"ח בן עטר בספרו חפץ ה', שלא דיברו חז"ל אלא בזמנם שהיתה להם זכות הדעת, מה שאין כן בזמנינו שנתמעטו הדעות והלבבות, הלוואי שילמד כל היום וכל הלילה, ויוכל להשיג ולהבין בתורה, ולידע כל דיני התורה הצריכים. ולכן, פשוט וברור שילמד כל היום.²

הבהרת הענין

ב. והנה גם בזה יש להבהיר נקודה חשובה. אף שאין ספק, וברור ונכון הדבר שזו האמת, וככה צריכה להיות השאיפה של כל יהודי, מתי אזכה גם אני להגיע לדרגה זו של (תהלים כו ד): "אחת שאֵלתי מאַת ה' אותה אֶבקֶשׁ, שְׁבִתִי בְּבֵית ה' פֶּל יָמֵי חַיִּי, לַחַזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ", ועליו להתאמץ ללמוד תורה, ויבטח בהשם יתברך שעם ההשתדלות שהוא מצווה לעשות ועושה במלגה הקטנה שמקבל בכלל, הקב"ה ידאג לו לכל מחסורו. וכמו שאמרו (סוף מסכת קידושין), לעולם יבקש רחמים ממי שהעושר והנכסים שלו, שאין עניות מן האומנות, ואין עשירות מן האומנות, אלא למי שהעושר שלו, שנאמר (חגי ב ח): "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב וְאֵם ה' צְבָאוֹת". ואמר רבי שמעון בן אלעזר, מימי לא ראיתי צבי קיץ, וארי סבל, ושועל חנוני, והם מתפרנסים שלא בצער, והם לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני. מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני, מתפרנסים שלא בצער, אני שנבראתי לשמש את קוני - אינו דין שאתפרנס שלא בצער?! אלא שהרעותי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי, שנאמר (ירמיה ה כה): "עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלַי, וְחַטָּאוֹתֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִפֶּיךָ". וברוך השם

"בן פורת יוסף" כמה בחורים יראי שמים שמבינים במעלת התורה ויודעים שאין למעלה ממנה, מוכנים להצטמצם ולמסור את חייהם לעסק התורה, באופן שבנו את ביתם על הידיעה ששכר גדול צפון להם לעתיד לבוא, והקב"ה אינו מבזבז ממנו לאוהביו לתת להם שכרם בעולם הזה ברוחה גשמית פשוטה, ומראש מתחננים על דעת שתהיה להם מלגה זעומה בכלל, כי כך חונכו שדרך אנשי התורה להשקיע את כוחותיהם בטיפוח חיי העולם הבא, ואינם משקיעים כל כך בפרוזדור אלא בטרקלין. והקב"ה לא מקפח שכר כל בריה, וכמה סיפורים שמענו על אברכים שהקפידו לברך ברכת המזון בכוונה, ואודות לכך, זכו לשפע טובה וברכה של פרנסה, כמו שכתב החינוך (מצוה ת): "כך מקובל אני מרבתי, שכל הזהיר בברכת המזון, מזונותיו מצויים לו בכבוד כל ימיו". ותן לחכם ויחכם עוד, והשם יתברך לא ימנע טוב להולכים בתמים.

"איזה הוא חכם? המכיר את מקומו"

ג. אך צריך לדעת דבר אחד, כי באמת זו דרגה גבוהה, ואשרי מי שמפנים זאת לליבו. אך אי אפשר להתעלם מהמציאות שלא כולם בדרגה כזו, ורבים אומרים לך, אני לא מסוגל לשבת כל היום על הכסא וללמוד, ו"איזה הוא חכם? המכיר את מקומו". על כן, מי שמכיר ובטוח בעצמו שהוא לא מסוגל ואין לו ברירה אלא לצאת לעבוד, יעשה כמיטב יכולתו לקבוע עיתים לתורה ככל היותר, הן בהליכה לשיעורי תורה, והן בלימוד בבית בספרים שירכוש לעצמו.³ ולבד מזה יחזיק גם באחרים שעוסקים בתורה, וכמו שכתבו הטור והשו"ע (י"ד סימן רמז): מי שאי אפשר לו ללמוד מפני טרדות הזמן, יספיק לאחרים הלומדים, ותחשב לו כאילו למד בעצמו, כמו שדרשו חכמים בספרי על הפסוק (דברים לג יח): "שְׁמַח זְבוּלָן בְּצִאתוֹ, וַיִּשְׁשָׁר בְּאֵהָלָיךְ".

והגדות, מעשה בראשית ומעשה מרכבה. בקי בשיחת אילנות, בשיחת עופות, בשיחת מלאכים. מכיר בחכמת הפרצוף, יודע בכל מעשה בני אדם שעשו ושעתידים לעשות, יודע במחשבות בני אדם טרם יוציאו מן הכח אל הפועל, יודע כל העתידות, וכל הדברים ההווים בכל הארץ, ובמה שנגזר תמיד בשמים. יודע בחכמת הגלגול מי חדש ומי ישן, יודע בשלהבת הנר ולהבת אש דברים נפלאים. מסתכל וצופה בעיניו נשמות הצדיקים ראשונים ואחרונים, ומתעסק עמהם בחכמת האמת. מכיר בריח האדם כל מעשיו. וכל החכמות הנזכרות, היו אצלו כמונחים בחיקו בכל עת שירצה, מבלי שישטרך להתבודד ולחקור עליהם. ועיני ראו ולא זו, דברים מבהילים לא נראו ולא נשמעו בכל הלפנים, ועד הנה, וכל זה השיג שלא על ידי שימוש בקבלה מעשית חלילה וחס, כי איסור גדול יש בשימושם. וכל זה היה לו מעצמו, על ידי חסידות ופרישות וזריזות וטהרה וקדושה, והביאתו לידי אליהו ז"ל שהיה נגלה אליו תמיד ומדבר עמו פה אל פה ולימדו חכמה זאת. ע"ש. מבהיל על הרעיון, פלאי פלאות, לא יאומן כי יסופר!!!

וזה ברור שכל הטהרה שהיתה ברבנו האר"י, היתה רק כתוספת לעצם שקידתו ועסקו בתורה יומם ולילה, שלא היה נותן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, וכמו שכתב מהר"ח (שם): ואמר לי מורי, כי בתחילת ימי השגתו, היה טורח לפעמים שבוע אחד על מאמר אחד מן הזוהר כדי להבין אותו ולא היו אומרים לו פירושו, כי אם כן נמצא שלא היתה התורה ההיא שלו, וצריך שהוא יחדש בשכלו מעצמו בתורה מה שקיבלה נפשו בחלקה בהר סיני כנודע, ולכן כאשר היה טורח, אז היו אומרים לו בעיני פלוני ובמאמר פלוני עיינת ועמדת על האמת, אבל עדיין צריך קצת עומק יותר, ולפעמים היו אומרים לו טעית פלוני בכלול או במקצתו, והיה חוזר ומעיין עד שהיה עומד על האמת. ע"ש.

ובזה פרשתי מה שקראנו בשבת "זאת חוקת התורה", וידועה השאלה, הלוואי היה לו לומר "זאת חוקת הפרה" או "חוקת הטהרה", שהרי לכאורה הטהרה בפרה אדומה היא לא חוקה של כל התורה? אבל לפי האמור לעיל מובן, שאדרבה ענין הטהרה הוא יסוד חשוב ונצרך ביותר כדי לזכות בתורה ברמות אל על, שאף על פי שאמרו חז"ל (ברכות כב ע"א), אין דברי תורה מקבלים טומאה, שנאמר (ירמיה כג כט): "הֲלוֹא לָהּ דְּבָרֵי קָדֶשׁ וְנֶאֱמַר ה", מה אש אינה מקבלת טומאה, אף דברי תורה אינם מקבלים טומאה, ולכן מותר לטמא ללמוד תורה. מכל מקום קשה להגיע לפסגות גבוהות בלי הטהרה, וכמו שכתב החיד"א שפשוט שהאר"י היה נטהר באפר פרה אדומה על ידי אליהו הנביא, ולכן זכה להגיע לדרגות הגבוהות שאחרים לא הגיעו עד כדי כך.

³ ופעם שמעתי ממרן זצ"ל שאמר: "כל יהודי חייב שתהיה לו ספריה בבית", כי כשנא בערב לאחר שיעור תורה, או בשעות הפנאי בימי שישי, שבת, מוצאי שבת, ועוד חופשים שהם, הרי לא בכל רגע ובכל שעה הוא הולך לשיעור תורה, אם כן מה יעשה בבית, וכי ישב בטל?! אבל כשיש לו ספרים בבית, "עם האוכל בא התיאבון", ואט אט הוא פותח ולומד ומחכים, וידע כל הלכה והלכה על בוריה. והעיקר שיקנה ספרים שלומד בהם, לא ספרים ליופי, שאינו מבין בהם בין ימינו לשמאלו, הספרים זה לא קמיע. ולפחות ישתדל שתהיה לו עמודה אחת של ספריה עם ששה מדפים, ותהיה כולה מיוחדת אך ורק לספרי לימוד, ולא שיתן במדף אחד סידורים וכל המחזוריים של כל השנה, שלש רגלים וכו'. ובמדף אחר תנוכיה, ופמוטים של שבת, וכוס של קידוש, וקופסת כסף של אתרוג וכו'.

הגר"ח בן עטר: ונראה שכל זה מדובר לאחר שידע את כל דיני היהדות, חובות המוטלות עליו כחלכות ברכות הנהנין, תפילה, טהרה, איסור והיתר, שלא יכשל, אז נשאר לו מצות עשה של "והגית בו יומם ולילה". שהרי אפילו הנשים שפטורות ממצות תלמוד תורה, כתב הרמ"א (שם ס"ה), ומכל מקום חייבות ללמוד דינים השייכים להן. הרי שהדינים המחויבים צריכים על כל פנים ללמוד ולידע, כמו אם טעה בברכת המזון או דיבר בין תפילה של יד לתפילה של ראש וכדומה, שצריך לדעת הדין באותה שעה ובאותו מצב, ובה פשוט שחייב כל איש ישראל לדעת זה, ואחר שידע דיני היהדות, אז נשאר לו לצאת ידי חובתו "והגית בו יומם ולילה". ע"ש.

² האמת שלבד ממה שהתמעטו הלבבות עוד ועוד מהדורות הקודמים ועד דורותינו שהולכים הלוך וחסור, הרי גם שבדורות הקודמים היתה הרבה יותר טהרה, ולכן זכו להגיע לפסגות גבוהות לאין תכלית. וכמו שכותב רבנו יהודה רוזאניס בעל המשנה למלך (הלכות אב"ג ע"א) שמצאנו בגמרא בכמה מקומות שהאמוראים היו מציינים את האורך והרוחב של מערות הקבורה, כמו רבי בנאה (ב"ב נח ע"א), ועוד, כדי שבטעות לא יאהלו העובדים ושבים על הטומאה. והרי בזמן האמוראים היו כולם טמאי מתים, ואלו היה עליהם שום חיוב טומאה? אלא גם בזמנם היה להם אפר פרה אדומה, כמו שאמרו (נהו ו ע"ב) "חברייא מדרן בגלילא", ופירש רש"י, תברים שבגליל היו מטהרים יינם לנסכים ושמנן למנחות, שמה יבנה בית המקדש בימיהם. ועל כרחנו לומר שהיו טהורים מטומאת מת, כי אם לא כן, איך היו מטהרים יין ושמן, אלא ודאי שהיה להם אפר פרה אדומה. וראיתי כתוב שכשגלו לבבל הוליכו עמהם אפר הפרה, וכן כתבו רבנו שמשון והרא"ש שבימי האמוראים היו אוכלים תרומה טהורה, כל היה להם אפר פרה. ע"ש. ומפלא לעשות מה שכותב החיד"א בספרו מדבר קדמות (מערכת א אות כח): ובכך ינוח לנו שהאמוראים היו כל כך קדושים, והן עתה בשגם המצא ימצא מי שרוצה להתקדש ולפרוש מדרכי העולם אם יש שטרח טורח גדול, לא יעלה בידו. כי הטומאות חדשות גם ישנות, אשר אנחנו ואבותינו במי בעורכנו, כי הטהרה מעכבת. ובכל טורח וקושי, לא מסקי אלא כדמסקי תעלה מבי כרנא [לא מעלים כלום, אלא כמו השועל שמעלה ברגליו מעט עפר כשהולך בשדה (עיי' יומא מג ע"ב)]. ואני בעניינותי פשיטא לי דרבנו האר"י זצ"ל היה נטהר באפר פרה על יד אליהו הנביא זכור לטוב, ואז נחה עליו רוח הקודש להפליא. והגם כי לא ראיתי כתוב רמז מזה ולא שמעתי, לבי אומר לי שהרב ז"ל היה מעלים הדבר העלם נמרץ לרוב ענוותנותו. ע"כ.

ובזה מובן מה שכתב רבנו חיים ויטאל על מורו רבנו האר"י ז"ל (שער רוח הקודש ד ע"ב): ובענין השגתו אין הפה יכול לסיף ולפנו נפש מי שתהיה מן החיים ומן הנפטרים, מן ואמיתיים הם: היה יודע להמשיך לבניו נפש מי שתהיה מן החיים ומן הנפטרים, מן האשונים ומן האחרונים, ושואל מהם כל רצונו בידיעת העתידות וברזי התורה. גם היה נגלה אליו אליהו הנביא ז"ל ומלמדו. גם היה מכיר באותיות המצח, ובחכמת הפרצוף, ובאורות שיש בעור גוף האדם, ובאורות שבשערות, ובצפופי עופות, ובשיחת דקלים ואילנות ועשבים, ואפילו שיחת הדומם. ושיחת להבת הנר, ולהבת גחלי אש. ורואה המלאכים המכריזים בעולם כל ההכרזות כנודע, ומדבר עמהם. ובקי בכל העשבים ובסגולותיהם האמיתיים, וכאלה רבות לא יכילם ספר, לא יאמינום השומעים כי יסופר להם, ואשר עיני ראו ולא זו, כתבתי באמת ובאמונה. ובהקדמה לספרו "עץ חיים" כתב: הרב הגדול האלהי החסיד מורי ורבי כמהר"ר יצחק לוריא זלה"ה אשכנזי, מלא תורה כרימון, במקרא, במשנה, בתלמוד, בפלפול, במדרשים

וכמו שמצאנו במשנה הראשונה במסכת זבחים שהובא תנא בשם "שמעון אחי עזריה", ופירש רש"י, על שם שעזריה עסק בסחורות וסיפק את צורכי שמעון אחיו שעסק בתורה, לפיכך נקרא על שמו שלמד על ידו.

חובת האדם בעולמו, כל עוד הנשמה בקרבו, להיות הולך וגדל!

ד. אבל עדיין, גם מי שמכיר בעצמו שהוא לא מסוגל ללמוד כל היום והוא רק קובע עיתים לתורה, פעמים שהוא זוכה בגיל מסוים פתאום להבין יותר את מעלת התורה, ומקבל חשק לעזוב את ענייני העולם הזה ולעסוק בתורה, וכמו רבים שעשו כן, והחלו לפרוח אף בגיל מבוגר. ומרוב שמחתם בתורה, הרבה מהם תמהים, איך עד היום הם לא עשו כן. על זה נקרא לכם את לשונו הזהב והמיוחדת של הגאון החזון איש (אמונה ובטחון פרק ג אות 10): "מן המורגלות לחשוב, כי אמנם ישנה חובה רבת הערך לייסד ישיבות לגדל בני תורה, וליצור תלמידי חכמים. אבל כדי למלאות חובה זו, ניגשים למצוא את הנפשות הראויות - גיל ידוע לתלמיד בצעירות מוחלטת, אך זה שכבר נתבגר ובא בשנים ולא למד בילדותו, כבר נפסל בעיני האדם מלהיות תלמיד, וכבר נדמה להם המבוגר הזה לבלתי ראוי לחכמה בהחלט. גם המבוגר בעצמו אינו רואה חובה לנפשו להיכנס לבית המדרש לבקש תורה. מכיר הוא חובה לקביעות עיתים לתורה, ללמוד במה שיועד כבר, אבל חובת עלייה הגדולה והרמה, רחוקה ממנו, והוא נרדם ביאוש נושן. אך יש לדעת, כי אין זה על פי התורה, כי חובת האדם בעולמו, כל עוד הנשמה בקרבו, להשתדל להיות הולך וגדל. ואם אמנם הלומד זקן דומה לדיו כתובה על נייר מחוק, אבל לגודל יקרת החכמה ורוב ערכה, גם דיו החכמה על נייר מחוק, אין ערוך אליה, ואין מספר לעוצם שוויה. ע"כ."⁴

חינוך טהור

ה. גם אדם שלא זכה לשבת כל היום לעסוק בתורה, אבל אין ספק

שחובה גמורה עליו לחנך את בניו בדרך זו בשאיפות לעסוק בתורה כל היום, כי דוקא הוא שלא השכילו הוריו לחנכו מראש על דרך זו, וכבר התרגל לעבוד, וקשה לו לשנות את הרגליו, ובפרט אם הרגיל את אשתו על רמה מסוימת בבית, לא כל אחת תסכים לשנות את הדרך ולהסתפק במועט. אבל את בניו חייב להדריך מקטנות שהתורה היא העיקר ואין להם מה לחפש בחוץ לעבוד וכיוצא בזה. גם חייב להחדיר בבנותיו, מהי הזכות הגדולה להינשא לבחור שעוסק בתורה כל היום, כדי שייבנו את המעלה הגדולה, ויסייעו ביד בעליהן לעסוק בתורה, ואדרבה בזכות הזו שהיא תומכת בבעלה ועוזרת לו לעסוק בתורה, היא זוכה לקום בתחיית המתים, כמבואר בחז"ל (ברכות ז' ע"א).⁵

"מושיבי עקרת הבית, אם הבנים שמחה, הללו יה"

ו. והנה אחד מקוראי העלון שלח שאלה בענין זה, וזה תוכן דבריו: המציאות היא שהאשה יוצאת לעבודה ומביאה משכורת, וביחד עם המשכורת של הבעל האברך והרבה סייעתא דשמיא מצליחים. אבל הבעיה היא, שלצערנו ישנם אחוזים לא מבוטלים שהנשים עובדות במקומות שמאוד מסוכנים מבחינה רוחנית, כמו הייטק, משרדים עם אינטרנט פרוץ, או עם גברים וכו' וכו'. מה דעת הרב בנושא? אכן הרב הקיף את הנושא והוכיח שחור על גבי לבן, שזה מה שצריך לעשות ללמוד תורה, בלי עבודה. אבל הרב לא התייחס על זה שכתוצאה מכך שהבעל לומד, ישנן נשים שעובדות, וישנן השלכות חמורות. תשובה: ראשית, עלינו לדעת כי אין ספק שעל פי רוב, היותר נכון והיותר בריא לכל אשה להיות "עקרת בית", כדרך של אמותינו הקדושות בדור הקודם. בואו ניקח סך הכל 40 שנה אחרונה, כמה נשים חרדיות היו יוצאות לעבוד, הלוא רובן ככולן היו בבתיהן, כמאמר דוד המלך (תהלים מה יד): "כָּל כְּבוֹדָהּ בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה", ומטפלות בילדיהן הקדושים והטהורים, וברוך השם לא היה להם משעמם. אך לצערנו, בשנים האחרונות פשתה המודה הזאת שנשים יוצאות לעבוד,⁶ אך ברור מעל כל ספק שאין כמו המתכונת המקורית שהאמא

מספרים שפעם רצה משהו ללמוד מקצוע, הוא שמע שמהנדס זה מקצוע מכובד ומכניס הרבה כסף, הוא החליט לעקוב מקרוב אחר מהנדס. והנה הוא נדהם לראות שהמהנדס ברוב שעות עבודתו - יושב ו... מצויר ציורים! פשוט לוקח דף, עיפרון וסרגל, כמו בכתה א', ומשרטט שרטוטים. מידי פעם הוא גם מחדד את העיפרון ומוחק במחק. הוא התפלא כל כך, זהו להיות מהנדס! אז הסבירו לו, תשמע, עבודת השרטוט היא פעולה חיצונית בלבד, מאחוריה עומד ידע עצום, תכנון יצירתי, חשיבה לפרטים. מהדפים האלו, הולך ונבנה אחר כך בנין עם אחריות כבידה ונוראה על גבו של המהנדס, תבוא עוד מספר חודשים ותראה את התוצאה.

כן זהו זה, התפקיד לא מוגדר רק על ידי הפעולות הטכניות, אלא על ידי מהותן, והרעיון העומד מאחוריהן. האשה בין היתר גם מקלפת תפוחי אדמה ושוטפת כלים ועושה אפילו ספוג'ה, אבל לא זו המהות שלה. דרך הפעולות הללו ועוד הרבה אחרות היא בונה ויוצרת, היא משרה אווירה, נעימות, רוגע, היא מולידה שאיפות, מקנה הרגלים, מתווה דרך. הדור הבא שיקום כאן, לטוב או למוטב, הוא תוצאה ישירה של מעשיה. היא משרטטת כאן קווים לדמותו של הדור הבא. הפסוק משבח את האשת חיל: "צופיה הליכות ביתה". "צופיה" פירושה הבטה למרחוק. כלומר בפעילותה של האשה בביתה - יש צפייה למרחוק, יש בנייה ארוכת טווח. הפסוק לא אומר: "מתחזקת מצוין את ביתה", או "מבצעת בשלימות עבודות ביתה", כי כאמור מהות תפקידה איננו עבודות משק בית, אלא מהותו בניית הבית במשמעות הרחבה ביותר. מאחורי כל הפעולות הטכניות עומדות שאיפות פנימיות נעלות, עומד לב חושב ורגיש, עומדת "בינה יתירה" שניתנה לנשים, חכמה פנימית מיוחדת, כמו שאומר הפסוק (משל כד א): "בְּחִקְמָהּ יִבְנֶה בֵּיתָהּ, וּבִתְבוּנָהּ יִתְכַוֵּן, וּבְדַעַת חֻדְדֶיהָ יִפְלֹא כָּל הַיּוֹן יִקָּר וְיִנְעִים". מי יוכל להבין ולהעריך לאלו כוחות, לעצומות נפש, חכמה, חשיבה ומעוף, נצרכות אם למשפחה ברוכה. הקשבה לכל ילד ויצריו הנפשיים והגשמיים, הכוונה נכונה, הקניית דרכי התמודדות עם מצבי החיים השונים, חינוך נכון ואיכותי, כמה אחריות כבידה יש עליה. היא לא רק אמא, היא גם אשה שתומכת שמעניקה חמימות ותמיכה, בית נעים ואוהב. והיא גם ובעיקר מעל וביחד עם הכל - יהודיה שעובדת את השם יתברך, עושה את רצונו ביראת שמים טהורה כדת וכהלכה. כמה כוחות נפש, כמה רגשות, כמה חשיבה, כמה הבנה ואבחנה, שכל ישר ופתוח, צריך לכל זה?!

ואחרי כל זה, ישנן עוד כאלו שמרגישות שפעילותן בבית היא "לא משה", ואולי אפילו סוג של בזוז מסוים? מאיפה זה מגיע? לצערנו, זו האווירה שמגיעה מאותן נשים ברוחב שאינן שמורות תורה ומצוות, שהתובנות שלהן לא תובנות של בניית בית ומשפחה של תורה, אלא כל מוחם זה כסף, קריירה, רוח, רעש וצלצולים. ואף חלק נשים שברוך השם זכו לחזור בתשובה, אבל פעמים שעדיין טבועות בהן התובנות האלו מהעבר, ומה תעשה הבת ולא תחטא, היא חזרה בתשובה ולמדה שצריכים לשמור שבת, טהרה, כשרות וכו', אבל לא לימדו אותה השקפות שירות לעיקר החיים, איך בונים בית לתפארת, על מה נותנים את הדגש וכו'. [ופעם רבנית

⁴ ומעשה שהיה ביהודי יקר שהיה עובד במשך היום בבזק, ובערב בא לשיעורים שלי. כל שאלותיו בשיעור היו ממש לענין בחכמה ובתבונה, הייתי נהנה ממנו מאוד. אט אט אמרתי לו חבל עליך, אתה מסוגל ללמוד תורה כל היום בכלול, חבל שתתבזבז על בזק, ומידי פעם הייתי מטפף לו על זה. יום אחד הוא לקח אותי ברכב לשיעור בבאר שבע. בחזור מהשיעור, הוא אומר לי, אני רוצה לעזוב את העבודה וללמוד בכלול, אבל אני צריך 3,000 שקל לחודש. אמרתי לו, מאיפה אני יביא לך, אבל אתה תתחיל, תעשה מסירות נפש, והקב"ה ישתבח שמו לא ימנע טוב להולכים בתמים. הוא הודיע להם בעבודה שהוא עוזב. ואז לקחתי אותו לכלול מסוים, דברתי עם ראש הכלול, אמר לי אני יצמיד לו חברותא, ואני יתן לו 1,800 שקל. לאחר זמן, דברתי עם רב קהילה מסוימת שבאים שם אברכים להתפלל בבוקר להשלים מנין, ומשלם להם 500 שקל, ולבד מזה יש לו גם כולל ערב ומשלם עוד 500 שקל, וברוך ה' קיבל אותו, והנה כבר הגיע ל-2,800 שקל לחודש. ובסוף הוא הגיע למעלה מ-3,000 שקל. ללמדך שבדרך שאדם רוצה ללכת, מוליכים אותו, והבא להיטהר מסייעים בידו.

⁵ ומעשה ביהודי יקר צעיר לימים שהגיע לגור בעירנו כשנה לאחר חתונתו ובא לשיעורי ערב, וראיתי שיש לו רצון ללמוד, ודברתי על ליבו שיכנס לכלול, אבל הוא ביקש שאשכנע את אשתו, כי היא עושה קושיות. הסברתי לה את מעלת התורה, וגם עשיתי לה חשבון שרק מהלימוד הוא כבר יכול להגיע למעלה מ-3,000 שקל כ"ל, ובקיצור הסכימה. והנה למחרת הוא בא ואומר, אל תשאל מה נהיה, היא התקשרה להורים שלה וסיפרה להם, והם כעסו עליה ושטפו לה את המוח בדיבורים של חוסר אמונה בבורא עולם, ובקיצור היא לא מסכימה שאלמד. ובליית ברירה, הלך לעבוד. כמה הורים אלה מסכנים, כי אם הם היו יודעים כמה מעלה גדולה יש לאדם שזוכה שהחנך שלו עוסק בתורה, או לפחות אם היה להם איזה רב שהיו יודעים להוריד את הראש מפניו, והיו שואלים אותו דעת תורה, היו מרויחים גם עולם הזה וגם עולם הבא. ומובא בזוהר הקדוש (אדרא רבא קמדי ע"ב) שהעיד אליהו הנביא, שבזכות חידושי התורה של רבי שמעון בר יוחאי, עיטרו את חמיו רבי פנחס בן יאיר בחמישים כתרים, והלך עמו בכל הנהרות של הרי אפרסמון הטהור. עיין שם דברים נשגבים.

⁶ ועד כדי כך זה מגיע, שישנן נשים שאם הן לא עובדות, הן מרגישות את עצמן סוג ב', ומרגישות כאילו העיסוק בבית הוא לא משהו חשוב כל כך. להביא ילדים, זה לא משהו. לגדל אותם באהבה ולהעניק להם חינוך טהור, זה לא משהו. לפתח מערכת יחסים חמה ובריאה עם הבעל, זה גם לא משהו. רק לצאת, לעבוד, לקבל משרה ולהביא כסף - זה משהו. לצערנו, לא נתפלא לראות אשה, שרק כשהיא יוצאת לעבוד היא מרגישה את עצמה "מוצלחת", ולא משנה מה היא עשתה בעבודה, אם כל היום הכינה קפה, ותייקה 20 מסמכים, וענתה 30-טלפונים. ומרוב התובנה המשובשת הזו, ישנן נשים שמוכנות לעבוד אפילו במשק בית אצל איזו זקנה [עכוזה], לקפל לה כמה מגבות ובגדים, העיקר שהיא עובדת, העיקר שכשחברה שלה תתקשר אליה, היא תגייד לה "אני ממהרת לצאת לעבודה", כאילו איזו עבודה מחכה לה... כן, זו המציאות.

בבית, וכולה עליזה ושמחה להעניק לילדיה את תשומת הלב המרבית ככל אמא כשרה חמה ולבבית, שמאושרת בזכות הגדולה שנתן לה השם יתברך לגדל ולחנך את ילדיה היקרים, עדיים לגאון ותפארת - גדולי הדור הבא, ולהעניק להם אהבת התורה, מידות טובות, ותרנות וכו' וכו', ולא מפקידה אותם בהיותם עוללים ויונקים, בידי מטפלות שהן, ככל שיהיו מסורות ונאמנות, כי אין תחליף לאמא, ולהעניקה הרוחנית והגשמית, ולשמחה האמיתית בטיפול בילדים הרכים.⁷

עבודות כשרות

ז. אלא שגם במקרה שיש צורך והכרח שהאשה תעבוד, ברור שזכות הקדימה היא לעבודות בתוך הבית, כמו: תפירה, אפיית עוגות או פטיפורים [צורות שונות של עוגות מיוחדות], הקלדה למחברי ספרים, תרגום ספרים, מדריכת כלות, מטפלת, ועוד מינים ממינים שונים שבסייעתא דשמיא אפשר לקבל דרכם משכורת יפה בתוך הבית. נשים רבות יראות שמים מוצאות את עצמן בעבודות אלו, ובכך גם עוזרות לקיום הבית. ו"בדרך שאדם רוצה לילך, מוליכים אותו" (מכות י"ב), והבא להיטהר, מסייעים בידו (יומא לח ע"ב). גם הלומדות הוראה על מנת ללמד את בנות ישראל, ולהחזיר בהן אהבת תורה ויראת שמים טהורה, אין ספק שזו מעלה גדולה ועצומה. וכמו כן, טלפניות שיש בארגונים מסוימים לחיזוק בנות ישראל בשמירת השבת והטהרה ועוד.⁸ ותן לחכם ויחכם עוד, הן וכל כיוצא בהן.⁹

"אעשה לה עזר כנגדה", היא עובדת כדי לעזור לו ללמוד, ולא הוא עוזר לה לעבוד.

בגמרא מסכת סוטה (יא ע"ב) דרש רב עוריא: בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור - נגאלו ישראל ממצרים, בשעה שהולכות לשאוב מים, הקב"ה מזמן להן דגים קטנים בכדיהן ושואבות מחצה מים ומחצה דגים, ובאות ומבשלות שתי קדירות אחת של מים חמים ואחת של דגים, ומוליכות אצל בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן ומאכילות אותן ומשקות אותן. וכיון שמגיע זמנו, הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח. ע"ש. וכן פירש רש"י על הפסוק (שמות לח ח), "בְּמַרְאֵת הַצִּבְאוֹת" - בנות ישראל היו בידן מראות, שראויות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן, והיה מואס משה בהן, מפני שעשויים ליצר הרע, אמר לו הקב"ה קבל, כי אלו חביבים עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים. כשהיו בעליהם יגיעים בעבודת פרוך, היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכילות אותם ונוטלות המראות, וכל אחת רואה עצמה עם בעלה במראה ומשדלתו בדברים ויולדות שם. ע"ש. ואילו אלו בדעותיהן הכוזבות והמשובשות, באות לעקור דת תורתנו הקדושה, ומרשות לעצמם לעשות כאוות נפשם, וכביכול הן יחליטו למי שאמר והיה העולם אם להביא ילדים, ומתי, וכמה, נגד דברי חז"ל ה"ל, שבשכר נשים צדקניות, נגאלו ישראל ממצרים. אוי לו לדור שכך עלתה בימיו.

ומעשה בבחור ישיבה שהתחתן ולאחר שנה נולד לו בן, והנה לאחר זמן שהוא, הוא מתקשר אלי לקבל היתר להפסקת ילודה. חשבתי אולי חס ושלום קרה משהו, אולי דיכאון לידה, חלילה. שאלתי אותו, מה קרה? הכל בסדר? האשה מרגישה טוב? הוא אומר כן. אמרתי לו, אם כן למה לקבל היתר? הוא אומר אין לה כח, היא צריכה לעבוד. נדהמת, עד כדי כך, עדיף הפסיד ילדים בשביל עבודה?!?! עד כדי כך, טיפשות כזאת, להזניח את הבית היהודי, את העיקר, את התכלית, בשביל העבודה?! לאחר חקירה ודרישה, מה עובדתה של האשה וכו'? התגלה הדבר שהיא עובדת "הייטק", ושמה נמצאות בעוונות גם בנות לא שומרות תורה ומצוות כלל, ואחת משפיעה על השניה בדעותיה והשקפותיה הפסולות והמשובשות, השם יצילנו. וכבר אמרו חכמים, הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו (חולין מד ע"ב).

אני רוצה לסיים בדבר אחד. אתם זוכרים שכל הנושא שדברנו בשיעורים האחרונים, היו על הבחור בעל תשובה שעזב את כל הבלי העולם הזה ויעצו לו ללמוד בכולל כדי שיוכל לשלם את השכירות לדירה. ומזה התחלנו את כל הענין, האם עדיף לשלב מעט עבודה עם התורה או לא. אני רוצה לומר לכם, שזה לא היה פשוט, כי בדיק הוא רצה להתחיל עבודה, ובחסידי השם, פתאום הוא קיבל חשק כזה גדול לשבת וללמוד תורה, פלא פלאות, ואז ישבו עליו שני אברכים חשובים ולא ויתרו לו, אם כבר שילך לישיבה, ושם הרבה יותר הוא יפרח ויגדל במסגרת שמתאימה לו, עד שיהיה בן תורה אמיתי. ביום ראשון שעבר, הוא ארז תיקים ונסע לירושלים עיר הקודש, וכולו בהתלהבות של קדושה לזכות להיכנס לישיבה פעם ראשונה בחייו. הוא מגיע לישיבה מסוימת, אך נתקל בסירוב מוחלט מהמשגיח, עכשיו לא מקבלים בחורים חדשים עקב המצב וכו' וכו'. וכמה שהתחנן על עצמו וביקש, לא הסכימו בשום אופן. אז הוא פרץ בבכי מר למעלה משעתיים תמימות, בכה ובה, שגם הוא רוצה לזכות ללמוד בישיבה, התחנן להקב"ה, ושוב ניסה, אך נתקל בסירוב מוחלט גם מראש הישיבה. ישתבח שמו הקב"ה, למחרת הזמין לו ישיבה בבני ברק, שקיבלו אותו בשמחה, וברוך השם הוא יושב לומד ופורח.

ומה עם תשלום השכירות לדירה? הוא הקדים תפילה לבורא עולם, ואז התקשר למשכיר (שהוא קצין משטרה לא דתן), ודיבר על לבו שהוא הולך ללמוד בישיבה, ואינו צריך את הדירה, ואם הוא מסכים לוותר לו על החוזה. תשמעו איזו השגחה פרטית, המשכיר ענה לו: "אם אתה הולך ללמוד תורה, מי אני שימנע ממך". ישתבח שמו לעד, בדרך שאדם רוצה ללכת, מוליכים אותו. נבדך אותו שימשיך לעלות מעלה מעלה במעלות התורה וביראת שמים טהורה, ויאיר את העולם בתורתו, ואמן.

אחת בעלת תשובה שמוסרת רשות וחיוזקים וכו', הלכה ביום הבחירות לעבוד באחת הקלפיות מטעם ש"ס, ראש מטה, משקיפה, מסמנת מי בא להצביע... ובאמת איך זה יכול להיות? כי היא עדיין לא הפנימה את המושג של "כל צְבוּדָה בַּת מִלְךָ פְּנִימָה". [ראט אט הן מתחברות עם עוד נשים, ואחת משפיעה על השניה בדעותיה, וממילא נוצרה אורה פסולה ומשובשת גם אצל חלק מהחרדיות, שדוחות את הבית ואת הילדים הצידה, והעיקר זה העבודה, בחינת "מלאכתן קבע, ותורתן - החינוך הטהור, אהבה לילדים - ערא".] [מומלץ מאוד לעיין בחוברת "להיות את" בהלכה ובאגדה].

הנה בתקופה זו בעוונות של הנניף, כשכולם שארו בבתיים, ורבים יצאו לחל"ת, העידו נשים רבות כי בתחילה היה להן קשה, אך אט אט התרגלו והתענוגו על מצאיות כזאת יפה שהן נמצאות עם הילדים שלהם כל היום, קשובות להן. וסיפרה אחת האימהות שיש לה בן שהיה לוקה בהפרעות התנהגותיות קשות, וניסו המון דרכים ושילמו להרבה אנשי מקצוע, ולא היה שיפור משמעותי. והנה בתקופה זו שהוא היה בבית עם המשפחה תקופה ממושכת, הוא החל לפרוח באופן יוצא מן הכלל, וההפרעות נעלמו. כי "אין כמו אמא" זו לא רק סיסמא, לאמא יש את הכוחות הכי גדולים על נפש ילדיה, וכמה זה חשוב שיש לה את הפניות המלאה כלפי הילדים שלה.

ובענין זה פירשתי פעם את הגמרא בסוכה (מט ע"ב): אמר רבי אלעזר, מאי דכתיב (משלי לא כח), "פִּיהָ פִּתְחָהּ בְּחֻמָּה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ", וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד? אלא הלומד תורה ומלמדה לאחרים, זו היא תורה של חסד, הלומד תורה ואינו מלמדה לאחרים, זו היא תורה שאינה של חסד. ולכאורה, למה רמז שלמה המלך דרשה זו בפסוק שמדבר על האשה, הרי דרשה זו צריכה להיות ביתר שאת על איש שלמד תורה והולך ומלמדה לאחרים? והנה, פעם הזמין אותי תלמיד חכם במגור ראש שמים מבני ברק, הרח"ג יום טוב קראוס שליט"א, שכבר בעמלה מעשר שנים יש לו ארגון "טהרה" המפעיל מאות נשים טלפניות מידי יום, בבני ברק, בירושלים, בבית שמש, בקרית ספר ועוד, ובאות ומתקשרות לנשים שעדיין לא זכו לשמור, ואט אט משפיעות עליהן במעלת המצוה וחשיבותה, עד שזוכות לקיים, וכך שומרות איתן על קשר במשך תקופה של כמה חודשים, עד שעולות על דרך המלך, ואט אט מתחזקות עוד ועוד. יש לו קלסרים רבים, רשימות של אלפי נשים ששומרות טהרה כהלכה, "בן פורת יוסף". לפני כשלוש שנים, הוא פתח מסלול נוסף של טלפניות לחיזוק "השבת", וביקש ממני לבוא להרצות בחשיבות הדבר, עם עזות והנחיות טובות ומועילות איך שלא להכדיד עליון שהן שרק קתה הן מתחילות, ועל מה לנתת את הדגש, ומה הוא סדר העדיפויות, כיון שלא שייך שישמרו את כל פרטי השבת מיד, ואט אט הן מתחילות למעט באיסורים, עד שמתקדמות יותר ויותר. [בזמנו שבאנו לגור בעיר כרמיאל על פי הוראת מרן זצ"ל, ביקשו ממני למסור שיעור לנשים, ואז שאלתי על זה את מרן הראש"ל שליט"א, ואמר שאעשה כמו שעשה מרן לקחת את אשתי שתחי' שתשב מולי. עשיתי כן, אך בפועל היה קשה הדבר לביצוע, כי עוד נשים יושבות לידה. לכן מאז בסייעתא דשמיא השיעור נמסר בעיניים עצומות. אמנם בתחילה לא היה קל, אבל ההרגל נעשה טבעי, ויש בהו קידוש השם, תודה לאל, ובהרצאה לארגון הנ"ל עניתי על השאלה הנ"ל, ששלמה המלך רמז את זה דוקא בפרק "אשת חיל", שכנראה התכוון על אותן נשים שמזכות את הרבים, ומידי יום מתקשרות לאותן שעדיין לא זכו לשמור טהרה או שבת, ומדברות על ליבן בנחת רוח, ובשפה נעימה וקדושה, שגם הן בכלל "ותורת חסד על לשונן", שמלמדות ומשפיעות על בנות ישראל, ובזכותן משפחות רבות חזרו בתשובה, כי "חֻמָּתוֹת יָשִׁים בְּנֵתָה בְּיָתָהּ" (משלי יד א), ואט אט משפיעות גם על בעליהן ועל בני ביתן.

רק בל נשכח דבר אחד, שגם כשהאשה עובדת, זה נועד בשביל לעזור לבעל שיוכל לעסוק בתורה ללא טרדה, אבל אם כשיש אילוף מסוים לסדר משהו, הוא יצא מהלימוד בשביל שהיא לא תצא מהעבודה ואולי יורידו לה כמה שקלים במשכורת, אז מה עשינו אם כן, היה הפסוק אומר (בראשית ב יח): "אֲשֶׁשָׁה לּוֹ עֹזֵר כְּנֶגְדּוֹ", ולא